

Enligt sändlista

Bildande av Stora Härnöns naturreservat i Strängnäs kommun

Länsstyrelsens beslut

Med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) beslutar Länsstyrelsen att förklara det område som avgränsats på bifogad karta, bilaga 1, som naturreservat, med föreskrifter och skötselplan enligt nedan. Reservatets gränser utmärks i fält.

Reservatets namn skall vara *Stora Härnöns naturreservat*.

Med stöd av 3 § i förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. (1998:1252) fastställer Länsstyrelsen bifogad skötselplan med mål, riktlinjer och åtgärder för reservatets skötsel och förvaltning (bilaga 2).

Länsstyrelsen skall vara naturvårdsförvaltare.

Uppgifter om naturreservatet

<i>Objektnamn</i>	Stora Härnön
<i>RegDOS-id</i>	1003072
<i>Objektnummer (lst's egna)</i>	04-02-132
<i>Kommun</i>	Strängnäs
<i>Lägesbeskrivning</i>	Beläget vid Mälaren ca 3 km OSO om Mariefred nära gränsen mot Stockholms län
<i>Terrängkartan</i>	10H SO
<i>Fastighetskartan</i>	10H 4g (10746)
<i>Areal</i>	Cirka 380 ha, varav land 109,8 ha. Cirka 86,4 ha produktiv skogsmark
<i>Fastigheter (markägare)</i>	Gripsholm 5:1 Naturvårdsverket
<i>Nyttjanderätter/servitut</i>	Fisket tillhör Valsberga 5:4. Jakten är f.n. upplåten.

Syfte med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att;

- bevara och utveckla en värdefull gammal barrskog.
- bevara och utveckla områdets lövskogsmiljöer.
- utöka arealen löv- och lövblandad skog.
- utöka arealen äldre skog genom skötsel av utvecklingsskog.
- skydda ett område tillgängligt för allmänhetens friluftsliv.

Syftet skall nås genom att;

- låta arealen orörd skog öka och låta skogen få utvecklas fritt.
- avveckla ädelgranen från reservatets skogsmiljöer.
- friställa äldre lövträd av betydelse för biologisk mångfald.
- genom gallringar skapa mer lövrika skogsbestånd.
- genom gallring påskynda skogsplanteringar att utvecklas till uppvuxna skogar.

Skälen för Länsstyrelsens beslut*Beskrivning av prioriterade bevarandevärden*

Stora och Lilla Härnön bildar en halvö i Mälaren, skild från fastlandet genom en våtmark över vilken leder en vägbank. Reservatet består dels av denna halvö, dels av Torsholmen som är belägen väster om Härnön. I reservatet ingår också det vattenområde som omger Stora Härnön och Torsholmen. Området gränsar till Härnöängens naturreservat, vilket bildades redan 1972 för att ”bevara och vårda ett område med beteshagar och sammanhängande ekbestånd av stor betydelse för landskapsbilden”.

Stora Härnön är till större delen bevuxen med barrskog. Mycket gammal barrskog med grova träd och rik förekomst av död ved i form av lågor och torrträd präglar naturen i nordost, i anslutning till Hälsingberget, där särskilt centralplatån och den skarpt stupande nordslutningen gör intryck av orördhet. Längs norra stranden mot Mälaren samt på den nordvästra udden, kallad Härnöudd, växer gamla tallar av 200-300 års ålder. Intressant lövskog finns på Lilla Härnön. Här finns gamla lövträd och en artrik flora, funga (svampar) och fauna. Övriga delar av reservatet består av skog som påverkats av skogsbruk under den senaste 50-årsperioden, bland annat förekommer planterade bestånd av tall, gran och ädelgran. Äldre, betespräglad barrskog finns centralt på Stora Härnön. Lövträd som ek och asp präglar lövrika skogsbestånd centralt på Stora Härnön samt i brynmiljöer i söder. Främmande inslag i reservatets trädbestånd är förutom ädelgran också bok och lärk.

Naturskogen kring Hälsingberget är på platån bevuxen med en lavrik tallskog med krumma träd och gles buskvegetation av björk. Lavvegetationen är rikt utvecklad och på träden finns gott om hänglavar inom släktena *Usnea* och *Bryoria* (skägg- och tagellavar). På marken finns rikligt med hållkvastmossa. Flera tallar är bevuxna med talticka och på stammen finns på många håll bålav av grymig blåslav. Det finns på berget bland de 200-250-åriga tallarna även döda träd, torrakor, med täta mattor av knappnålslavar. Nordslutningen är brant men det går att ta sig ner om än med viss ansträngning. I hela slutningen växer mycket gammal barrskog med lövinslag, exempelvis finns både ek och lind i beståndet. I de blockklyftor och beskuggade brantpartier som karaktäriserar stora delar av slutningen finns en omväxlande lavflora. Mellan branten och Mälarstranden är skogen fortsatt mycket gammal och grov och det finns rikligt med död ved.

Lilla Härnön, som är sammanvuxen med Stora Härnön, består av ett bergsparti, som mot öster och söder är bevuxet med ädellövsog. I fältskiktet finns mycket asksly och en rik örtflora

De inre delarna av Stora Härnön är i varierande grad påverkade av tidigare skogsbruk. Här finns gallrade skogspartier med mycket gran, igenväxande blandskogar med ek, björk och asp, ungskogar av gran och/eller tall och ett planterat, mycket tätvuxet bestånd av ädelgran. Härnöudd slutligen är delvis bevuxen med gammal tallskog.

Härnön har en spännande historia som sträcker sig troligen tillbaka till bronsåldern med tyngdpunkt på järnåldern. Flera gravfält finns i södra delen av reservatet intill gränsen för Härnöängens naturreservat. Sett till markhistorien användes delen närmast Lilla Härnön som åker och äng, medan huvuddelen av Härnön var skogklädd betesmark. Efter hävdens upphörande har igenväxning skett samtidigt som skogsbruket expanderat, vilket bland annat resulterat i att några områden kalavverkats och planterats.

Torsholmen är bevuxen med en olikåldrig, cirka 110-årig blandskog med åldrar uppemot 250 år. I trädskiktet dominerar tall och gran men det finns också ett bestånd av lövskog i den södra delen. Ädla lövträd som alm, lönn, ek, lind och sötkörbär finns på ön, bland annat en ek med över sju meter i omkrets. På ön finns också flera mycket grova aspar. Hassel, skogstry och andra lövbuskar bildar ett buskskikt av varierande omfattning. Markfloran är örtrik med blåsippa och tibast och på de gamla lövträden kan man hitta vedsvampar som skumticka, oxtungsvamp och rutsinn samt ovanliga knappåslavar som guldpuddrad spiklav och rödbrun blekspik. På en av granlågorna växer dessutom den sällsynta blacktickan.

En mer utförlig beskrivning av området lämnas i skötselplanen.

Skäl för beslutet

Naturreservatet utgör till största delen en skogklädd, obebyggd halvö i Mälaren med mycket gammal barrskog och lövskogar under igenväxning. I reservatet ingår även ön Torsholmen som är bevuxen med gammal barrdominerad skog. En stor del av naturvärdena i reservatet är kopplade till de grova träden och den flora och fauna som är beroende av äldre träd och död ved. För områden med lägre naturvärden och som i sen tid påverkats av skogsbruk krävs i de flesta fall en naturvårdsskötsel som på sikt förstärker naturvärdena. Barrskogen är i de flesta fall en sekundär företeelse. Det finns stora ytor med planterad tall och gran och i övriga områden har granen deltagit i en igenväxnings-succession från ett stadium där lövträden var mer framträdande i landskapsbilden.

Området har stora förutsättningar att i framtiden utgöra en biologisk oas med arter knutna till naturtyper som är eller riskerar att bli mycket ovanliga i landskapet. För att bevara och utveckla nämnda naturvärden bedöms naturreservat vara lämpligaste skyddsform. I Sörmlands Naturvårdsplan ingår reservatet som klass III, område 86-72, Stora Härnös norra del. Naturreservatet utgör ett led i arbetet med att uppnå de av riksdagen antagna miljömålen "Levande skogar", "Ett rikt växt- och djurliv" samt "Levande sjöar och vattendrag".

Andra sakförhållanden med betydelse för avgörandet att bilda naturreservat

Enligt kommunens översiktsplan 2002 bedöms området omfattas av begreppet ”stora, opåverkade områden”. Länsstyrelsen bedömer att naturreservatet inte motverkar intentionerna i översiktsplanen.

Föreskrifter för naturreservatet

Föreskrifterna skall inte utgöra hinder för de åtgärder som behövs för att nå syftet med naturreservatet och den uppföljning som anges i den till detta beslut hörande skötselplan.

Föreskrifterna skall inte utgöra hinder för Länsstyrelsen eller av Länsstyrelsen utsedd uppdragstagare att utföra inventeringsverksamhet, nödvändig insamling av bestämningsmaterial, eller annan dokumentation av växter, svampar och djur inom naturreservatet.

A Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Utöver vad som i övrigt gäller enligt föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet att

1. uppföra byggnad eller anläggning.
2. anlägga väg.
3. anlägga luft- eller markledning, stängsel eller hägnad.
4. anordna upplag.
5. dika, dikesrensa, dämma, borra, gräva, schakta, utfylla, tippa, deponera, eller liknande ingrepp som kan ändra områdets topografi, yt- eller dräneringsförhållanden, bottnar och vattenomsättning.
6. avverka eller utföra annan skogsbruksåtgärd.
7. ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle.
8. framföra motordrivet fordon annat än i samband med uttransport av fällt vilt med s.k. älghugare eller motsvarande.
9. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel.
10. kalka eller gödsla mark eller vatten.

B Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheten att tåla visst intrång

Markägare och innehavare av särskild rätt förpliktas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med reservatet:

1. Utmärkning av reservatet.
2. Anläggande av parkeringsplats och vandringsleder samt uppsättning av informationstavlor.
3. Allt utfallande gagnvirke i samband med naturvårdsåtgärder som utförs med stöd av föreskrifter och skötselplan tillfaller förvaltaren.
4. Genomförande av undersökningar av djur-, svamp- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.

C Ordningsföreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas inom reservatet samt om ordningen i övrigt inom reservatet

Utöver vad som i övrigt gäller enligt föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet att

1. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda stående och omkullfallna träd och buskar.
2. skada, plocka eller samla in växter, svampar eller lavar. Bär, matsvamp och blomplockning för eget behov är dock tillåtet.
3. sätta upp tavla, plakat, affisch, skylt eller göra inskrift.
4. inplantera eller införa främmande arter

Det är förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd

5. fånga och insamla ryggradslösa djur.

Bestämmelser om vården och förvaltningen av naturreservatet enligt förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

1. I skötselplanen anges målen med naturreservatet och de skall tillsammans med syftet ligga till grund för dess vård och skötsel.
2. Naturreservatet skall utmärkas genom förvaltarens försorg enligt svensk standard 03 15 22 och Naturvårdsverkets anvisningar.

Ärendets handläggning

Dokumentation

Under åren 2003 och 2004 utförde Skogsvårdsstyrelsen, numera Skogsstyrelsen, en inventering av skogliga naturvärden i området och registrerade inom gränsen för reservatet fyra nyckelbiotoper, nämligen Torsholmen, Hälsingberget, Lilla Härnön samt lövlunden väster om Lilla Härnön. Under 2008 genomförde Länsstyrelsen kompletterande inventeringar i syfte att bedöma naturvärdena även utanför nyckelbiotoperna och skaffa underlag för reservatets förvaltning och skötsel.

Reservatsbildningen

Områdets höga naturvärden motiverade Naturvårdsverket att på förslag från Länsstyrelsen lägga in området i fördelningsplanen över tilltänkta reservat. En värdering beställdes 2006 och förhandlingarna med markägaren Sveaskog fortsatte. Markförvärvet skedde genom att två delar av fastigheten Valsberga 5:4 inköptes. Fastighetsbildningen gjordes 2009-01-22 (dnr 321-8885-06).

Länsstyrelsen anser att beslutet går att förena med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurser samt med den kommunala översiktsplanen.

Vid en intresseprövning mot enskilda intressen som Länsstyrelsen har gjort enligt 7 kap. 25§ miljöbalken, bedöms att de inskränkningar som föreslås i enskilds rätt att använda mark eller vatten, inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet skall tillgodoses.

Länsstyrelsens bedömning och intresseprövning

Enligt 7 kap. 4 § miljöbalken får Länsstyrelsen förklara ett mark- eller vattenområde som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet.

Länsstyrelsen bedömer att skogsbruk – annat än i naturvårdande syfte, eller andra arbetsföretag inte går att förena med bevarande av områdets värden. Området är av stort värde för bevarande av den biologiska mångfalden. Detta är därför enligt Länsstyrelsens uppfattning ett område som i enlighet med 1 kap. 1 § miljöbalken bör skyddas i form av naturreservat enligt 7 kap. 4 § miljöbalken. Detta bedöms vara förenligt med en från allmän synpunkt godtagbar användning av mark- och vattenresurser enligt 3 och 4 kap. miljöbalken. (3 kapitel gäller riksintressen beslutat av Naturvårdsverket, 4 kapitel gäller Natura 2000-objekt och andra objekt beslutat av regeringen.)

Länsstyrelsen har i enlighet med 7 kap. 25 § miljöbalken prövat och funnit att föreskrifterna inte går längre i inskränkning av enskilds rätt att använda mark och vatten, än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses. Länsstyrelsen bedömer att de positiva effekterna för den biologiska mångfalden och allmänheten är stora och överväger de negativa effekterna dels för allmänheten och dels för berörda sakägare.

Innan beslut fattas om föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken ska Länsstyrelsen enligt 5 § i förordningen (2007:1244) utreda föreskrifternas kostnadsmässiga och andra konsekvenser och dokumentera utredningen i en konsekvensutredning. Länsstyrelsen bedömer att det saknas skäl för att genomföra en konsekvensutredning då påverkan på allmänhetens friluftsliv är mycket begränsad. De föreslagna föreskrifterna bedöms inte medföra några kostnader av betydelse för vare sig allmänheten, markägarna eller kommunen. Kostnaden för skötsel och skyltning finansieras genom Naturvårdsverkets anslag för skötsel av naturvårdsobjekt.

Upplysningar

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen med stöd av 7 kap 7 § miljöbalken medge dispens från meddelade föreskrifter för naturreservatet. Finns det synnerliga skäl får Länsstyrelsen helt eller delvis upphäva beslutet om naturreservatet.

Beslutet ska kungöras i länets författningssamling och i Eskilstunakuriren, Folket och Sörmlandsbygden.

Beslutet gäller från den dag det vunnit laga kraft utom föreskrifter meddelade med stöd av 7. kap. 30 § miljöbalken, avd C, vilka gäller omedelbart, även om de överklagas.

Länsstyrelsen ska bedriva tillsyn över naturreservatet. I tillsynen ingår att se till att reservatsföreskrifterna följs.

Enligt 29 kap. 8 och 9 §§ miljöbalken gäller bland annat att brott mot föreskrift som meddelas enligt 7 kap. 5 och 30 §§ miljöbalken kan medföra straffansvar.

BESLUT

7(8)

Datum

Dnr

2009-12-17

511-5837-2006

Har någon vidtagit åtgärd i strid mot meddelad föreskrift, kan Länsstyrelsen enligt 26 kap. 9 och 14 §§ miljöbalken vid vite förelägga om rättelse.

Enligt artskyddsförordningen (1998:179) och Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 1999:7) gäller bestämmelser om fridlysning av blåsippa, liljekonvalj och gullviva, vilka är fredade mot uppgrävning och kommersiell plockning.

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, Miljödepartementet, se bilaga 3.

Beslutande i detta ärende har varit landshövding Bo Könberg. I den slutliga handläggningen har enhetschef Greger Nordlöf och arkeolog Marie Stafstedt-Myhrman samt naturvårdshandläggarna Bo Westman, Trine Haugset och Hans Rydberg deltagit, den sistnämnda som föredragande.

Bo Könberg
Landshövding

Hans Rydberg
Naturvårdshandläggare

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Skötselplan med karta
3. Hur man överklagar

BESLUT

8(8)

Datum

Dnr

2009-12-17

511-5837-2006

LÄNSTYRELSEN
Södermanlands län

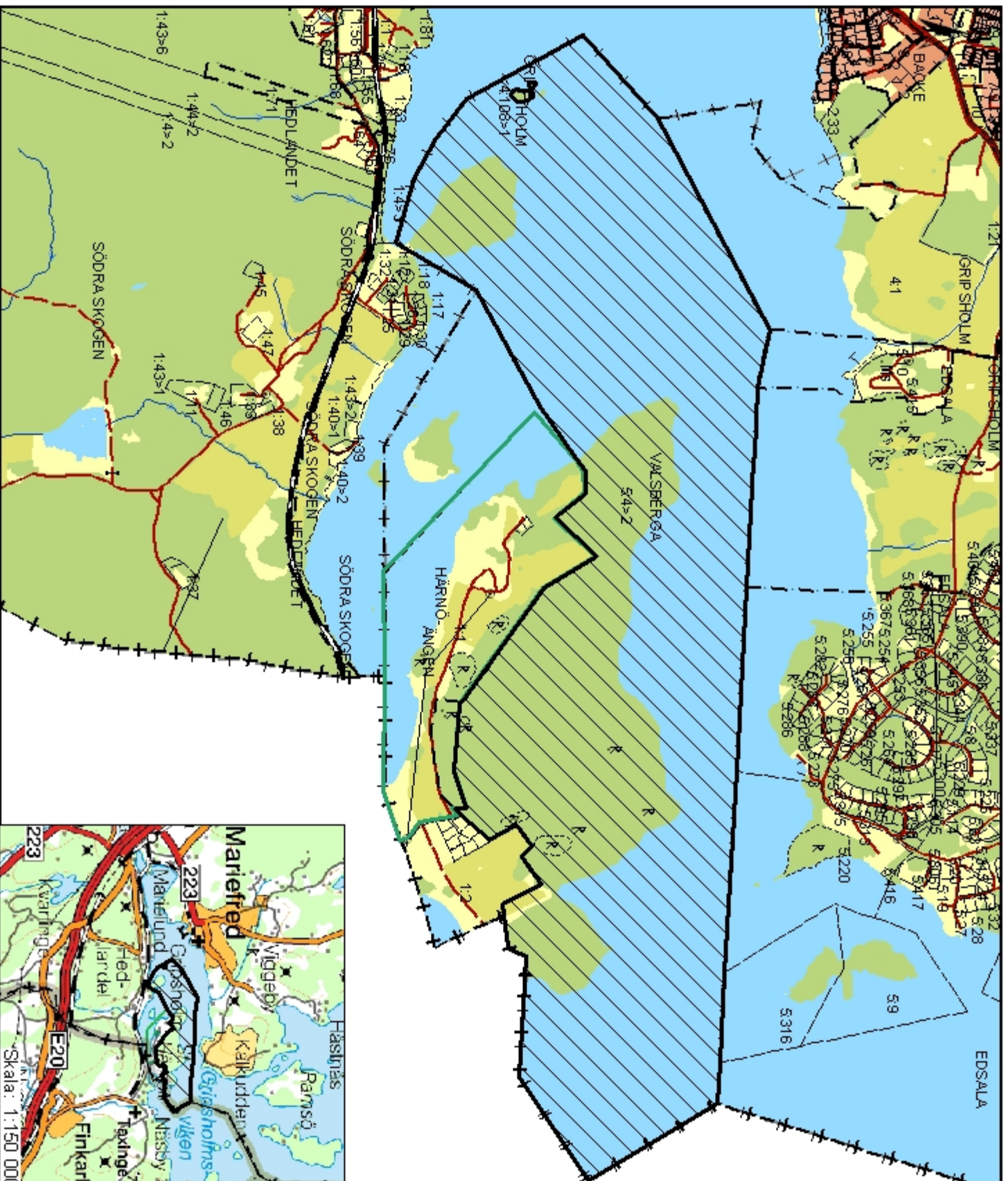
Beslutskarta

Bilaga 1

Tillhörande Länsstyrelsens
beslut om Naturreservatet
Stora Härnön
Dnr 511-5837-2006

Teckenförklaring

- Naturreservatet Stora Härnön
- Naturreservat

0 125 250 500 Meter

Skala: 1:150 000

Skala: 1:20 000